

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра економіки підприємства

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

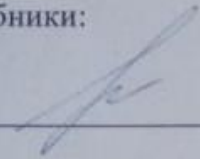
«ПОТЕНЦІАЛ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА»

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
спеціальність	051 Економіка
статус	обов'язкова

Краматорськ
ДДМА
2019

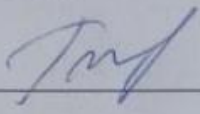
Робоча програма навчальної дисципліни «Потенціал і розвиток підприємства» для підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 051 Економіка.

Розробники:

_____ С.В. Касьянюк, канд. техн. наук, доцент

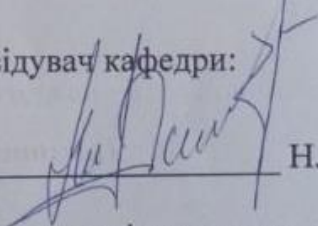
Погоджено з групою забезпечення освітньої програми (лише для обов'язкових дисциплін):

Гарант ОПП:

_____ Т.П. Гітіс, канд. екон. наук, доцент

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства, протокол № 13 від 29.08.2018р

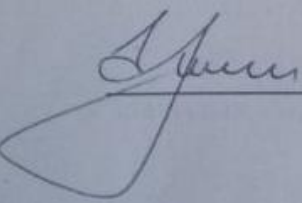
Завідувач кафедри:

_____ Н.Ю. Рекова, д-р екон. наук, професор

Розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради факультету економіки та менеджменту

протокол № 1/08-18 від 29.08.2018 р.

Голова Вченої ради факультету:

_____ С.В. Мироненко, д-р техн. наук, професор

I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

Формування готовності фахівців з економіки до майбутньої професійної діяльності нерозривно пов'язане із набуттям компетентностей щодо формування потенціалу підприємства, оскільки визначення та вибір ресурсів підприємства безпосереднім чином впливає на кінцевий результат, а отже і на конкурентоздатність підприємства на ринку і, що найважливіше, на міжнародному ринку. Оцінювати конкурентні переваги виробника та соціально-економічні наслідки управлінських рішень в умовах ринку виходячи з наявних ресурсів.

Оцінювати потенціал промислового підприємства та соціально-економічні наслідки використання певного набору ресурсів в умовах ринку.

У зв'язку з цим важливо розуміти декілька важливих моментів:

по-перше, оскільки визначення складових потенціалу підприємства безпосередньо залежать від численних внутрішніх та зовнішніх факторів, саме тому в рамках освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з «Економіки» навчальна дисципліна «Потенціал і розвиток підприємства» повинна базуватися на глибоких знаннях, вміннях і навичках, що залишилися після вивчення дисциплін «Економіка підприємства» та «Організація виробництва»;

по-друге, саме на основі визначення та оцінки наявних ресурсів розробляють систему управління потенціалом з метою оптимізації його використання. Саме тому в рамках освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з «Економіки» навчальна дисципліна «Потенціал і розвиток підприємства» передуює вивченню дисципліни «Управління потенціалом підприємства»;

аналіз наявних ресурсів на підприємстві логічно є основними функціональними обов'язками фахівців з економіки.

З огляду на сказане дисципліна «Потенціал і розвиток підприємства» присвячена питанням визначення складу та структури наявних ресурсів, з метою підтримання або досягнення конкурентоздатності продукції.

1.2. Мета дисципліни - формування когнітивних, афективних та моторних компетентностей в сфері теоретичних і прикладних основ оцінювання ринкової вартості потенціалу підприємства та його структурних елементів, функціонуванням і розвитком потенціалу підприємства як збалансованої економічної системи, а також набуття навичок застосування цих компетентностей у професійній діяльності.

1.3. Завдання дисципліни:

- опанування термінологічного апарату процесу оптимального використання з позицій економічного змісту та нормативно-правового визначення;
- визначати та розв'язувати складні економічні задачі і проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері

- економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в умовах невизначеності;
- формування навичок розробляти проекти та управляти ними.
 - набуття навичок свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань і принципів академічної доброчесності;
 - набуття навичок проводити дослідження та презентувати результати;
 - набуття навичок застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для оцінки економічної діяльності;
 - набуття навичок збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні та нормативно-правові матеріали, методи і моделі прогнозування які необхідні для розв'язання комплексних завдань;
 - набуття навичок формулювати професійні задачі в сфері оцінки потенціалу підприємства та персоналу, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси;
 - набуття навичок до розробки сценаріїв соціально-економічної політики і стратегій розвитку соціально-економічних систем;
 - набуття навичок застосовувати науковий підхід до формування та обґрунтування ефективних стратегій автоматизації функцій оцінки в економічній діяльності;
 - набуття навичок оцінювати конкурентні переваги виробника та соціально-економічні наслідки управлінських рішень в умовах ринку;
 - набуття навичок обґрунтовувати управлінські рішення ефективного економічного розвитку суб'єктів господарювання⁴
 - набуття навичок розуміти ключові тренди соціально-економічного та демографічного розвитку, застосовувати їх для реалізації ідеї сталого розвитку;
 - набуття навичок використовувати сучасні інформаційні технології для дослідження економічних та соціальних процесів;
 - володіння навичками самостійного опанування новими знаннями, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології у сфері економіки.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни: вивчення дисциплін «Економіка підприємства» та «Організація виробництва».

1.5. Мова викладання: українська

1.6. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:

- загальний обсяг становить 120 годин / 4,0 кредити, в т.ч.:
- денна форма навчання: лекції - 27 годин, практичні (семінарські) - 18 годин,-самостійна робота студентів - 75 годин;
- денна прискорена форма навчання: лекції - 27 годин, практичні (семінарські) - 18 годин, самостійна робота студентів - 75 годин;
- заочна форма навчання: лекції - 8 години, практичні (семінарські) - 4 години самостійна робота студентів - 108 годин.

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання.

В узагальненому вигляді їх можна навести наступним чином: **у когнітивній сфері:**

студент здатний продемонструвати знання і розуміння основних механізмів та процедур оцінки ресурсів підприємства, методів раціоналізації організації виробництва, методів та прийомів оцінки що ведуть до підвищення ступеня науковості оцінки потенціалу; підходів до визначення складу наявних ресурсів;

студент здатний продемонструвати знання і розуміння змісту, класифікувати види та ідентифікувати особливості процедур визначення необхідної кількості ресурсів для досягнення кінцевого результату;

в афективній сфері:

студент здатний критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал; аргументувати на основі теоретичного матеріалу і нормативно-правових документів власну позицію щодо особливостей визначення ресурсів та їх взаємодії, комплексу дій фахівців по забезпеченню / ефективного використання ресурсів, що підтримує конкурентоздатність продукції та підприємства в цілому; організовувати розробку та проведення проектів у сфері економіки із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення;

студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики;

у психомоторній сфері:

студент здатний самостійно аналізувати і оцінювати теоретичні підходи та нормативні вимоги щодо процесу оцінки ресурсів підприємства;

збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, обґрунтовувати рішення в умовах невизначеності, що потребують застосування нових підходів та прогнозування для вирішення комплексних економічних завдань;

контролювати результати власних зусиль в навчальному процесі та коригувати (за допомогою викладача) ці зусилля для ліквідації пробілів у засвоєнні навчального матеріалу або формуванні навичок;

самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу та нормативно-правових джерел, розробляти варіанти рішень щодо вартісної оцінки потенціалу підприємства в конкретних умовах та звітувати про виконання індивідуальних розрахункових завдань.

Формулювання спеціальних результатів із їх розподілом за темами наведені нижче:

Тема	Зміст програмного результату навчання
1-3	<p>У когнітивній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент повинен розуміти різноманіття професіональних функцій економіста щодо оцінки потенціалом; • студент здатний продемонструвати знання щодо загальних термінів оцінки виробничого процесу, розуміти процес оцінки як інженерну задачу економіста; • студент здатний ідентифікувати ознаки та пояснити різницю між об'єктивними та суб'єктивними чинниками впливу на структуру потенціалу підприємства; • студент здатний продемонструвати знання методів оцінювання економічного ефекту при зміні чинників впливу на величину та структуру потенціалу підприємства; • студент здатний продемонструвати розуміння оцінки потенціалу за критеріями вартості підприємства • студент здатний встановити зв'язок між характеристикою оцінки потенціалу за критеріями вартості підприємства; • студент здатний продемонструвати, знання щодо критеріїв вартості підприємства; <p>в афективній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний брати участь у колективному обговоренні суперечливих випадків об'єктивних та суб'єктивних чинників впливу на якість оцінку та аргументувати власну думку українською мовою, в т.ч. в усних та письмових повідомленнях, усвідомлювати переваги та недоліки власної позиції та позицій інших учасників дискусії; • студент здатний пояснити з різним ступенем деталізації зміст механізмів оцінки структури потенціалу підприємства; • студент здатний пояснити зміст критеріїв вартості підприємства; у <p>психомоторній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний побудувати перелік чинників, що впливають на якість оцінки, та визначити напрям їх впливу; • студент здатний модифікувати склад чинників структури потенціалу підприємства; • студент здатний спроектувати оцінку потенціалу за критеріями вартості підприємства
4-5	<p>У когнітивній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний ідентифікувати ознаки та пояснити різницю між об'єктивними та суб'єктивними чинниками впливу на вартісну оцінку потенціалу підприємства; • студент здатний продемонструвати знання методів оцінки потенціалу підприємства; • студент здатний продемонструвати знання механізму та інструментів методів оцінки; • студент здатний продемонструвати знання методів оцінки потенціалу підприємства <p>в афективній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний пояснити з різним ступенем деталізації зміст механізмів вартісної оцінки потенціалу підприємства; <p>у психомоторній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний модифікувати склад чинників вартісної оцінки грошових потоків; • студент здатний спроектувати інструменти вартісної оцінки грошових потоків.

Тема	Зміст програмного результату навчання
6-10	<p>У когнітивній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний продемонструвати розуміння оцінки земельних ділянок, будинків та споруд; • студент здатний продемонструвати розуміння оцінки машин та обладнання; <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний продемонструвати знання щодо оцінки формування і використання трудового потенціалу підприємства; • студент здатний продемонструвати знання щодо проектування системи оцінки потенціалу підприємства на основі використання вартісної оцінки; • студент здатний продемонструвати розуміння оцінки потенціалу нематеріальних активів <p>в афективній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний пояснити методи оцінки земельних ділянок, будинків та споруд; • студент здатний пояснити методи оцінки машин та обладнання; • студент здатний пояснити методи оцінки нематеріальних активів; <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний пояснити методи оцінки трудового потенціалу підприємства; у <p>психомоторній сфері:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний спроектувати систему оцінки матеріально-технічними активами; <ul style="list-style-type: none"> • студент здатний спроектувати систему оцінки трудового потенціалу підприємства; • студент здатний спроектувати систему оцінки нематеріальних активів

III ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Формування потенціалу підприємства						
1.	Тема 1. Змістова характеристика потенціалу підприємства та еволюція його розвитку	12	2	1		9
2.	Тема 2. Методичні та організаційно-економічні засади формування потенціалу	12	4	1		7
3.	Тема 3. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства та методи її оцінки	12	2	2		8
4.	Разом за змістовим модулем	36	8	4	0	24
Змістовий модуль 2. Особливості по-елементної оцінки потенціалу підприємств						
5.	Тема 4. Теоретичні основи оцінки потенціалу підприємства	12	4	2		6
6.	Тема 5. Методичні підходи до оцінки потенціалу підприємства	12	3	2		7
7.	Тема 6. Оцінка вартості землі, будівель споруд	12	3	2		7
8.	Тема 7. Визначення вартості машин і обладнання	12	2	2		8
9.	Тема 8. Нематеріальні активи і методи їх оцінки	12	2	2		8
10.	Тема 9. Потенціал маркетингу і його оцінка	12	2	2		8
11.	Тема 10. Оцінка вартості бізнесу	12	3	2		8
12.	Разом за змістовим модулем	84	19	14	0	51
Усього годин		120	27	18	0	75

Л - лекції, П (С) - практичні (семінарські) заняття, Лаб - лабораторні заняття, СРС - самостійна робота студентів.

3.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
1	Тема 1. Формування виробничого потенціалу, визначення виробничої потужності і виробничої функції
2	Тема 2. Оцінка конкурентоспроможності потенціалу
3	Тема 3. Шість функцій грошової одиниці
4	Тема 4. Оцінка вартості землі, будівель споруд.
5	Тема 5. Визначення вартості машин і обладнання
6	Тема 6. Оцінка трудового потенціалу підприємства
7	Тема 7. Нематеріальні активи і методи їх оцінки
8	Тема 8. Потенціал маркетингу і його оцінка
9	Тема 9. Оцінка вартості бізнесу

3.3. Перелік індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми або тем, з яких виконується індивідуальне завдання	Назва і вид індивідуального завдання
1.	Сутнісна характеристика потенціалу підприємства	Реферат
2.	Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель	Реферат
3.	Особливості формування виробничого потенціалу підприємства	Реферат
4.	Конкурентоспроможність потенціалу підприємства	Реферат
5.	Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства	Реферат
6.	Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд.	Реферат
7.	Визначення ринкової вартості машин і обладнання	Реферат
8.	Нематеріальні активи підприємства та методи їх оцінювання	Реферат
9.	Трудовий потенціал підприємства та його оцінювання	Реферат
10.	Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства	Реферат
11.	Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови	Реферат
12.	Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу.	Реферат

IV КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

4.1. Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань студентів денної форми навчання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Max балів	Характеристика критеріїв досягнення результату навчання для отримання максимальної кількості балів
1.	Контроль поточної роботи на практичних заняттях	10	Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, передусім, норм законодавства, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації
2.	Індивідуальне завдання №1	10	Студент здатний визначити поняття потенціалу, його видів та структурних елементів
3.	Модульна контрольна робота №1	30	Студент виконав тестові та розрахункові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1
4.	Контроль поточної роботи на практичних заняттях	10	Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, передусім, норм законодавства, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації
5.	Індивідуальне завдання №2	10	Студент здатний провести оцінку земельних ділянок, споруд, устаткування, тудового потенціалу та потенціалу нематеріальних активів.
6.	Модульна контрольна робота №2	30	Студент виконав тестові завдання та навів аргументовані відповіді на ситуаційні завдання що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2
Поточний контроль		100	-
Підсумковий контроль		100	Студент виконав тестові та розрахункові завдання та навів аргументовані відповіді на ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
Всього		100	-

4.2. Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань студентів заочної форми навчання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Max балів	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Тестова контрольна робота, яка виконується студентом індивідуально в системі Moodle	40	Студент виконав тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
2	Письмовий залік	60	Студент виконав аналітично-розрахункові завдання та навів аргументовані відповіді на ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
Всього		100	-

4.3. Критерії оцінювання сформованості програмних результатів навчання під час підсумкового контролю

Синтезований опис компетентностей	Типові недоліки, які зменшують рівень досягнення програмного результату навчання
<p>Когнітивні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний продемонструвати знання і розуміння основних аспектів оцінки потенціалом підприємства; студент здатний продемонструвати знання і розуміння процедур визначення елементів потенціалу для досягнення найбільшого результату господарської діяльності 	<p>75-89% - студент припускається несуттєвих помилок у описі основних механізмів та процедур оцінки потенціалу, методів раціоналізації його елементів, підходів до обчислення та визначення матеріальних та трудових ресурсів; припускається арифметичних або несуттєвих фактичних помилок при оцінці потенціалу промислового підприємства</p> <p>60-74% - студент некоректно формулює основні терміни та робить суттєві помилки у змісті основних механізмів та процедур оцінки потенціалу, методів раціоналізації його елементів, підходів до обчислення та визначення матеріальних та трудових ресурсів, припускається помилок при оцінці потенціалу промислового підприємства</p> <p>менше 60% - студент не володіє термінологією у оцінці потенціалу, не володіє методикою оцінки потенціалу промислового підприємства</p>
<p>Афективні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний критично осмислювати матеріал; аргументувати власну позицію студент здатний оцінити аргументованість вимог та дискутувати у професійному середовищі; студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем; ініціювати і брати участь у дискусії, розділяти цінності колективної та наукової етики 	<p>75-89% - студент припускається певних логічних помилок в аргументації власної позиції в дискусіях на заняттях та під час захисту індивідуальних завдань, відчуває певні складності у поясненні фахівцю окремих аспектів професійної проблематики</p> <p>60-74% - студент припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції, слабо виявляє ініціативу до участі у дискусіях та індивідуальних консультаціях за наявності складності у виконанні індивідуальних завдань; відчуває істотні складності при поясненні фахівцю або нефахівцю окремих аспектів професійної проблематики</p> <p>менше 60% - студент не здатний продемонструвати володіння логікою та аргументацією у виступах, не виявляє ініціативи до участі у дискусії, до консультування з проблемних питань виконання індивідуальних завдань, не здатний пояснити нефахівцю суть відповідних проблем професійної діяльності; виявляє зневагу до етики навчального процесу або державноуправлінської діяльності</p>
<p>Психомоторні:</p> <ul style="list-style-type: none"> студент здатний самостійно працювати, розробляти варіанти рішення звітувати про них. студент здатний слідувати методичним підходам до розрахунків студент здатний контролювати результати власних зусиль та коригувати ці зусилля 	<p>75-89% - студент припускається певних помилок у стандартних методичних підходах та відчуває ускладнення при їх модифікації за зміни вихідних умов навчальної або прикладної ситуації</p> <p>60-74% - студент відчуває ускладнення при модифікації стандартних методичних підходів за зміни вихідних умов навчальної або прикладної ситуації</p> <p>менше 60% - студент нездатний самостійно здійснювати пошук та опрацювання нормативно-правової бази оцінки потенціалу, виконувати індивідуальні завдання, проявляє ознаки академічної не доброчесності при підготовці індивідуальних завдань та виконанні контрольних робіт, не сформовані навички самооцінки результатів навчання і навичок міжособистісної комунікації з прийняття допомоги з виправлення ситуації</p>

V ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Розрахунково-аналітичне завдання	<ul style="list-style-type: none"> письмовий звіт про виконання індивідуального завдання; оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
2.	Письмове опитування	<ul style="list-style-type: none"> стандартизовані тести; аналітично-розрахункові завдання;
Підсумковий контроль		<ul style="list-style-type: none"> стандартизовані тести; аналітично-розрахункові завдання;

VI РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

6.1. Основна література

1. Добикіна О.К. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. для самост. вивч. / О. К. Добикіна, Г. В. Ростовська ; Донбас, держ. машинобуд. акад. - Краматорськ : ДДМА, 2010. - 92 с.
2. Довбенко В.І. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / В. І. Довбенко, В. М. Мельник ; Нац. ун-т "Львів, політехніка". - 2-ге вид., випр. і допов. - Л. : Вид-во Львів, політехніки, 2011. - 229с.
3. Краснокутська О.М. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навчальний посібник. - К.:Центр навчальної літератури, 2005.: Навчальний посібник. - К.:ЦУЛ, 2007. - 208 с.
4. Потенціал і розвиток підприємства : посібник / В. І. Хомяков; Черкаський держ. технологічний ун-т. - Черкаси : ЧДТУ, 2009. - 435 с.
5. Сабадирьова А.Л. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник. / А.Л. Сабадирьова, О.М. Бабій, Т.В. Куклінова, Д.Є. Салавеліс, Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2013. - 343 с.
6. Стец І.І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. / Стец І.І.; Терноп. нац. екон. ун-т. - Т.: ТНЕУ : Економічна думка, 2010. - 674 с.
7. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник / Добкіна О.К., Рижиков В.С. - К.: ЦУЛ, 2007. - 208 с.

6.2. Допоміжна література

1. Азарова А. О. Математичні моделі та методи управління стратегічним потенціалом підприємства: монографія / А. О. Азарова, О. В. Антонюк ; Вінниц. нац. техн. ун-т. - Вінниця : ВНТУ, 2012.- 167 с.
2. Білорус Т. В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства / Т. В. Білорус ; Державна податкова адміністрація України, Національна академія держ. податкової служби України. - Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2007. - 174 с.
3. Герасимчук З. В. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. - Луцьк : Волинські Старожитності, 2012. - 336 с.
4. Гриньова В. М. Управління кадровим потенціалом підприємства: монографія / Гриньова В. М., Писаревська Г. І. - Х Вид. ХНЕУ, 2012. - 226с.

6.3. Web-ресурси

1. Законодавство України. Веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.